

Važnost razgovaranja u poučavanju jezika

Marija Bilić

(Marica Čilaš-Mikulić, Milvia Gulešić-Machata i Sandra Lucija Udier:
Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za više početnike (A2–B1),
Zagreb: FF press, 2008.)

Usljed nedostatka priručnika za inojezični hrvatski, udžbenik za više početnike triju autorica Croaticuma dočekan je s velikim zadovoljstvom.

0. Uvod

Potkraj prošle godine razveselio nas je izlazak iz tiska i drugoga udžbenika hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika profesorica Marice Čilaš-Mikulić, Milvije Gulešić-Machata i Sandre Lucije Udier s *Croaticuma* poticajna naslova *Razgovarajte s nama!* Izdavač je FF press iz Zagreba. Udžbenik prati i *Vježbenica* s posebno korisnim gramatičkim i glagolskim dodatkom te *kompaktni disk* sa čitanim tekstovima.

Nakon što je godine 2006. objavljen vrlo kvalitetan udžbenik, vježbenica i CD *Hrvatski za početnike 1* (prikazan u 3. broju Lahora), nije prošlo dugo, a dobili smo svojevrsni nastavak toga udžbenika za sljedeće stupnjeve učenja hrvatskoga jezika. Kako stoji i u podnaslovu udžbenika, namijenjen je višim početnicima, to jest ovladavanju srednjim nižim stupnjem (A2) i višim početnim stupnjem (B1) jezične kompetencije. Za razliku od prošloga udžbenika i vježbenice, ovaj odlikuje nešto manji format koji je spretniji za uporabu i učenje iz njega. Udžbenik je nastao kao rezultat znanstvenoga projekta *Metodologija i izrada udžbenika i testiranja za hrvatski kao drugi i strani jezik* koji je 2006. godine odobrilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Plod je dugogodišnjega rada i iskustva autorica te mnogih proučavanja na području učenja i poučavanja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika.

0.1. Namjena udžbenika

Udžbenik je nastao u prvome redu iz potrebe rada sa studentima *Croaticuma* — Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik Odsjeka za kroatistiku.

Smješten na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, to je naš najveći lektorat hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika (nastavak *Pripremne godine studija*). Udžbenik zadovoljava kriterij prilagođenosti radu u heterogenim skupinama po prvom jeziku polaznika Croaticuma. To je ujedno jedna od iznimnih značajki ovoga udžbenika. Kako stoji u uvodnoj riječi, udžbenik je namijenjen studentima kroatistike, hrvatskim iseljenicima, dopunskim školama u inozemstvu te svim ostalim polaznicima tečajeva hrvatskoga jezika s većim brojem sati (150 sati), a za manje intenzivnu nastavu nastavnik može izabrati određene tekstove i gramatičke jedinice prema potrebama studenata.

1. Komunikacijska kompetencija

Udžbenik se sastoji od deset lekcija koje obuhvaćaju svakodnevne teme povezane sa životnim situacijama. Svaka od lekcija kratkim naslovima, oblikovanim katkad i u obliku poslovice, najavljuje teme o kojima će biti riječi, kao u (1).

- (1) I. Zemlje i jezici
- II. Kad će taj vikend
- III. Kvaliteta života
- IV. Planovi, želje, mogućnosti
- V. Transport i komunikacija
- VI. Odnosi, izgled, budućnost
- VII. Tko radi, ne boji se gladi
- VIII. Sjećanja
- IX. Ime je znak
- X. Hrvati u svijetu, svijet u Hrvatskoj

Uvrštavajući u udžbenik razne teme za razgovor iz svakodnevnoga života, autorice su nastojale poboljšati *komunikacijsku kompetenciju* studenata. Tomu posebice pridonose leksemi, kolokacije i frazemi vizualno istaknuti u posebnim okvirčićima, a koji su povezani s pojedinom lekcijom. Tako uz prvu lekciju naslovljenu *Zemlje i jezici* možemo naučiti ove kolokacije kao u (2), frazeme kao u (3) i poslovice kao u (4).

- (2) *Kolokacije* — materinski jezik, standardni (književni) jezik, službeni jezik, manjinski i većinski jezik, znakovni jezik, strani jezik
- (3) *Frazemi* — imati dugačak jezik, zli jezici, imati oštar jezik, jezikova juha, naći zajednički jezik
- (4) *Poslovice* — Koliko jezika govoriš, toliko ljudi vrijediš.

Pričaonica — Bržemu i lakšemu stjecanju komunikacijske kompetencije pridonose i teme za razgovor i raspravljanje u rubrici nazvanoj *Pričaonica*. U njoj se studenti potiču da izraze svoje mišljenje i stajalište o pojedinim temama iz lekcije. Raspravlja se o tome kada govoriti standardnim, a kada lokalnim jezikom, je li bolje ljetovati na moru ili u planinama; studenti trebaju navesti prednosti i mane življenja u kući ili stanu; zastupati teze je li se bolje voziti autom ili javnim prijevozom, odlučiti se za to je li vanjski izgled važan i koliko je novac bitan za kvalitetu života; izraziti svoje mišljenje o žutome tisku te navesti prednosti i nedostatke života izvan domovine.

Jezik u različitim situacijama — Posebna je kvaliteta udžbenika poučavanje konkretnim gotovim frazama i izrazima koji se izriču u pojedinim životnim situacijama, a obrađuju se u dijelu lekcije pod nazivom: *Jezik u različitim situacijama*. Tako u drugoj lekciji studenti uče izraze primjerene prigodom odlaska u goste — što reći ako se nađu u situaciji da trebaju dati ili primiti dar, kao u (5), kako se ispričati ako kasne, kao u (6), a kako svojim domaćinima pristojno najaviti svoj odlazak kući, a da se oni ne uvrijede što već odlaze, kao u (7).

- (5) — Izvolite!
 — Hvala Vam! Zaista niste trebali ništa donijeti.
 Hvala još jednom, cvijeće je zaista prekrasno.
 — Nema na čemu. To je sitnica.
- (6) Oprostite što kasnimo. Bila je velika gužva u gradu.
- (7) Zar je već toliko sati?! Kasno je, moramo ići kući.

Ti različiti govorni činovi također pomažu bržemu i boljemu stjecanju komunikacijske kompetencije, a uče se kao gotove fraze bez obzira na to što mnoga gramatička obilježja riječi koje se pojavljuju u tim izrazima studenti na tom stupnju učenja još ne znaju objasniti. Napamet naučene navedene fraze i kolokacije služe im kao bogatstvo za kojim mogu posegnuti kada im zatreba u određenim životnim situacijama (kako dati i primiti kompliment, kako izraziti zadovoljstvo, oduševljenje, razočaranje, nezadovoljstvo, sumnju, čuđenje, iznenađenje, žaljenje itd.).

Najvažnija je novost i prednost ovoga udžbenika u odnosu prema postojećima upravo taj naglasak na komunikacijskoj kompetenciji koja se, kako pokazuju i mnogi znanstveni radovi s područja poučavanja jezika, sve više smatra iznimno bitnom pri učenju jezika. Orijentiranost autorica udžbenika na osposobljavanje studenta za komunikaciju na hrvatskome jeziku vidi se

već i u naslovu udžbenika (*Razgovarajte s nama!*) kojim se studente poziva i potiče na razgovor i komunikaciju.

2. Gramatička kompetencija i rječnik

Gramatički dio lekcija sastoji se od dva dijela — od onoga što studenti trebaju ponoviti i od novoga gradiva koje tek trebaju naučiti. To je na početku svake lekcije i riječima najavljeno, na primjer u trećoj lekciji stoji kao u (8).

- (8) PONOVIĆ ĆEMO: funkcije lokativa, lokativ imenica i lokativ ličnih zamjenica
UČIT ĆEMO: lokativ posvojnih i pokaznih zamjenica i pridjeva te lokativ povratno-posvojne zamjenice

Sustavno se proširuje gramatičko znanje stečeno na početnoj razini. Padeži se, što se već u prošlom udžbeniku pokazalo vrlo korisnim i metodički ispravnim, poučavaju po padežnim ulogama, ali sada se onim padežnim funkcijama koje su studenti već naučili pridodaju nove, sve složenije i teže. Poštuje se i isti redoslijed u učenju padeža — oni se uvode postupno, prvo se obrađuju oni lakši za učenje, s manje padežnih uloga i manje prijedloga (nominativ, akuzativ), a na kraju genitiv (s najviše padežnih uloga i najvećim brojem prijedloga koji stoje uz njega).

Velika se pozornost u udžbeniku pridaje učenju gramatičkoga vida. Zorno se ističu primjeri vidskih parova — posebno su uokvireni i pokraj njih stoji simbol nalik na pješčani sat koji upozorava na to da se na tome mjestu u udžbeniku donose i vježbaju svršeni i nesvršeni glagoli.

Rječnik — Udžbenik je opremljen i rječnikom nepoznatih riječi iz lekcija koji stoji na kraju i donosi značenja hrvatskih riječi na dva jezika: engleskome i španjolskome. Velika je pomoć studentima jer su u njemu zabilježeni mnogi važni gramatički podatci: na primjer uz glagol obavezno stoji oznaka glagolskoga vida, koji je studentima vrlo teško odrediti. Olakšava im učenje i time što pokazuje kako se koja riječ izgovara: podcrtan je, naime, samoglasnik u slogu koji je naglašen. Dio su rječnika i popis frazema i izreka koji se pojavljuju u lekcijama, i to u obliku posebnoga rječnika s ekvivalentima na engleskome i španjolskome.

3. Kulturološka kompetencija

Osim postizanja određene *gramatičke kompetencije*, u svakoj se od lekcija želi studenta obogatiti znanjem o kulturi i običajima naše zemlje, pružajući mu

mogućnost da u visokome stupnju stekne i *kulturološku kompetenciju*, veoma važnu u poučavanju jezika. Tako je na kraju svake lekcije na dvjema stranicama ukratko dan presjek najvažnijih znamenitosti pojedinih hrvatskih regija. Počevši od glavnoga grada Zagreba i dvorcima bogata Hrvatskoga zagorja, putujući dalje netaknutom prirodom Gorskoga kotara i Korduna, stižemo u prelijepe gradove Moslavine, Podravine i Međimurja, zatim završujemo u jedinstvene ljepote Istre, Hrvatskoga primorja, sjeverne, srednje i južne Dalmacije, posjećujemo i snježnu Liku s mnoštvom nacionalnih parkova te dolazimo u narodnim običajima prebogatu Slavoniju i Baranju, a na posljetku odlazimo nakratko i u svijet — u posjet iseljenoj Hrvatskoj: u Čile, Australiju, SAD, Čikago i Minhen.

Budući da se pri ovladavanju stranim jezikom sve bitnijim smatra stjecanje upravo te kulturološke kompetencije, osim predstavljanja pojedinih hrvatskih regija, u lekcijama se prikazuje i takozvana svakodnevna kultura, to jest običaji i navike stanovnika Hrvatske kao što su, primjerice, odlaženje u posjet, svadbeni običaji, oblačenje u različitim prigodama i slično. Autorice su zato s razlogom u udžbenik uvrstile tekst o *pusi* izabравši za naslov upravo taj nestandardni oblik riječi (umjesto *poljubac*). To je možda najzorniji primjer koliko je važno, osim poučavanja gramatičkim pravilima, upozoriti studente na ustaljene običaje Hrvata u određenim situacijama kako bi se izbjegli mogući nesporazumi nastali međukulturnim razlikama i različitim očekivanjima, pogotovo ako se nastava provodi u Hrvatskoj. U protivnome, mnogi se od njih nađu zatečeni u konkretnim životnim situacijama budući da studenti iz raznih zemalja različito vide naš običaj ljubljenja pri susretu prijatelja, što vidimo i iz njihovih iskaza koji čine sastavni dio lekcije. Dok Venezuelac smatra da se Hrvati malo ljube, Indijac je tim našim običajem vrlo iznenađen jer se, prema njegovim riječima, u Indiji to ne može vidjeti na ulici. Uvrštavajući u udžbenik takve autohtone tekstove, to jest stvarne životne priče studenata koji uče hrvatski jezik, skupljane tijekom godina rada u razredu, autorice su udžbenik učinile posebno zanimljivim. Udžbenik nudi mnoštvo tekstova iz kojih studenti mogu konkretno doznati o običajima zemlje čiji jezik uče. Tekst *Idemo li na kavu?* objašnjava što Hrvati pod tim sve podrazumijevaju jer poziv na kavu kod nas ne znači samo poziv da se popije to konkretno piće, nego i poziv na razgovor, druženje i prijateljstvo.

4. Dodatna udžbenička oprema

Sastavni dio udžbeničkoga kompleta uz udžbenik čine još *Vježbenica*, *Zvučna vježbenica*, *Gramatički pregled* i *CD*.

Vježbenica zadacima prati gradivo iz udžbenika i odlična mu je dopuna. Treba istaknuti da su zadatci u njoj vrlo dobro osmišljeni, rečenice nisu suhoparne, nego su se za uvježbavanje određene nastavne jedinice birale

one rečenice koje zaista čujemo u svakodnevnoj komunikaciji, tako da su studentima primjenjive u raznim situacijama u kojima se svaki dan nalaze.

Zvučna vježbenica namijenjena je razvoju vještine razumijevanja slušalnoga teksta koji se nalazi na CD-u, a u fonetskom se dodatku uvježbavaju pojedini glasovi hrvatskoga jezika koji su studentima teži za izgovor te naglasci.

Budući da obje vježbenice sadržavaju i rješenja zadataka, prikladne su i za samostalan rad studenta koji odmah dobiva povratnu informaciju o točnosti riješenih zadataka.

U *Gramatičkom pregledu* gramatička su objašnjenja i podaci dani vrlo pregledno u tablicama u kojima su u jednom od stupaca primjeri toga o čemu se govori, tj. rečenice. U poseban su dio izdvojeni podaci o glagolima koji čine vrlo koristan *Glagolski dodatak* s navođenjem glagolskoga vida, 1. lica jednine i 3. lica množine prezenta, a ondje gdje je potrebno, navodi se i particip perfekta i imperativ. Studenti će u ovaj dodatak sigurno često zavirivati jer se uz svaki glagol navode i padeži i prijedlozi koji dolaze uz njega pa tako ova vježbenica postaje i vrijedna pomoć pri učenju i ponavljanju gradiva.

5. Zaključak

Iznimno zadovoljni kvalitetom i strukturom udžbenika i vježbenice koje su napisale profesorice Marica Čilaš-Mikulić, Milvia Gulešić-Machata i Sanda Lucija Udier, mlade vrsne stručnjakinje s područja poučavanja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, s nestrpljenjem iščekujemo novi nastavak udžbenika za srednje i napredne stupnjeve učenja hrvatskoga jezika. Uz ovaj udžbenik i vježbenicu, koje odlikuje poticanje na razgovor i komunikaciju, studenti će zacijelo u najkraćem mogućem roku progovoriti hrvatskim jezikom.